

»Om någon varit född att blifva vår och kanske alla tiders störste tragiker, så var det Georg Dahlqvist; en så djup lidelse, en så glödande hänförelse och en så stormande kraft har man helt visst aldrig någonsin, hvarken förr eller i senare tider bevitnat på den svenska scenen», skref Fritz Arlberg i Aftonbladet den 21 sept. 1880 i en ledande artikel om de kungliga teatrarne.

»Georg Dahlqvist var den af våra inhemska skådespelare som mest och framgångsrikast spelat på inspiration, det vill säga, låtit stundens ingifvelse bestämma färgerna och styrkan i sin framställning. Därmed må icke vara sagdt, att han ej studerade sina roller, att han gick oförberedd fram inför publiken och på detta sätt vågade ett spel, som lika lätt kunde framkalla förlust som vinst — långt därifrån. Han utarbetade nog sina roller genom träget studium, trägnare kanske än mången, men det var fulländningen som han lämnade åt inspirationen, och den svek honom endast sällan, ty han var aldrig illa disponerad när han utförde sin roll. Med kostymen och masken iklädde han sig också personligheten som han skulle återgifva; när förhänget gick upp för skådespelet, glömde han allt annat än det, han uppgick till själ och kropp så fullständigt i sin uppgift, att när han spelade konung, kände han sig till mods som om världen legat för hans fötter, och när han återgaf en tiggare, så tyngde på hans breda skuldror all världens nöd och elände, och han blef sann på detta sätt, slående sann, till och med midt i sina öfverdrifter. Ty han hade sådana, och de ändå som voro stora. Men hans öfverdrifter voro aldrig blodlösa resultat af ensidiga kammarstudier, de voro foster af en öfversvallande känsla, en ytterligt lättrolig fantasi, en vulkanisk konstnärspersonlighet, som älskade det gigantiska både i färger och propotioner och som därför mången gång, hänförd af stundens makt, gick ut öfver det sedvanligas rämärken. Det var hos denne skådespelare en egendomlig förening af idealitet och naturalism. Det var idealitet i det sätt hvarpå han lät rollens andliga egenskaper framstå, och den djärfvaste naturalism i hela den yttre uppenbarelsen.» (Frans Hedberg, »Svenska skådespelare».)

Men han kunde, som sagdt, ofta göra sig skyldig till stora öfverdrifter i sin realism. När han till exempel i ett stycke skulle framställa att han råkat falla ner i en damm, hoppade

han, omedelbart innan han gjorde sin entré, ned i ett stort vattenfylldt brandkar, som på den tiden alltid vid representationerna stod bakom fonden, och kom så, drypande våt, in på scenen. En annan gång, då han spelade *Sigismund* i »Lifvet en dröm», nöjde han sig ej med den kedja af järnbleck han såsom den fängslade konungasonen skulle bära, utan han gick själf till en järnbod och köpte en grof järnketting och därpå lät han en smed göra ett libbälte af tjock järnplåt och vid den fastsmiddes kedjan. Och då han som Engelbrekt i »Engelbrekt och hans dalkarlar» hade fått det dödande hugget af Måns Bengtsson Natt och Dag, och blifvit inburen döende på scenen, fick det ej, såsom det eljes brukades, vara lingonsaft som flöt fram ur såret — det skulle vara *riktigt* blod, och för den skull fick något af hans barn alltid gå till slaktarhuset långt bort på norr och köpa en half kanna oxblod, ty *naturligt* skulle det vara.

Synnerligen noga var han med sin kostymering. Johan Jolin skrifver härom i en skiss, »Min logekamrat», i kalendern *Nornan* 1882: »Georg Dahlqvist skydde aldrig några uppoffringar, när det gällde hans kostymer, fast han ej depenserade särdeles mycket på sin toalett som privatman. Skulle han vara elegant på scenen, så beställdes alltid nya dyrbara kläder, och spelade han konung, nöjde han sig ej med teaterns bomullssammet, han bekostade själf silkessammet. Att med en talrik familj, om hvilken han ofta talade med kärlekstärar i ögonen, tillika tillfredsställa konstnärens alla behof, var ingen lätt uppgift. Följaktligen skydde han inga ansträngningar, för att skaffa sig inkomster utom sin lön, och han gasterade därför tidt och ofta å landsortsteatrarna, samt reste icke sällan natt och dag i »ur och skur», för att ej försumma sina tjänstepligter vid den kungliga scenen».

För det låga och lumpna fanns ingen resonansbotten hos Dahlqvist. Han kunde med sanning framställa en stor brottsling, men ej en feg usling. Hans *Frans Moor* tälde därför ingen jämförelse med hans *Karl Moor*, liksom äfven hans *Tartuffe* och *Harpagon* ej hörde till hans mera framstående skapelser. För rent komiska uppgifter såsom t. ex. *Jakob von Tyboe* och *Sganarelle* i Molières »Skola för äkta män» lämpade sig hans skaplynne ej fullt väl. Däremot var han på

sin plats i djupare komiska partier, såsom *Menenius Agrippa* i »*Coriolanus*» — »en verkligt klassisk humoristisk skapelse» — och *Apemantus* i »*Timon af Athen*». Hans egentliga område var tragedien och det högre skådespelet.

»När han fick vara tragiker i detta begrepps hela vidd och betydelse, då var han rik och glödande och skiftande som få, då var han så fullt och så helt den figur han framställde, att man andlös följde honom öfver höjder och djup, genom både företräden och brister, utan att hinna, utan att kunna granska förr än det var slut och han inte längre höll en fången under den egendomliga förtrollningen af sin härliga stämma, sina djupa, blixtrande ögon och den oerhörda entusiasm hvarmed han skapade hvad han kände och hvad ögonblicket ingaf. Och det var just denna skaparentusiasm som isynnerhet utmärkte honom och som gjorde honom så enastående inom vår svenska skådespelarkonst.» (Frans Hedberg, »Bidrag till skådespelarkonstens och dramatikens historia».)

Somrarna 1837 och 1838 företog han ett par studieresor, mestadels till fots, hvarunder han besökte Berlin, Dresden, Prag, Wien och några andra städer i Tyskland; äfvenså gjorde han en studieresa till Paris. Dessutom företog han under ferierna talrika konstresor, hvarvid han upprepade gånger genomreste Sverige, Norge och Finland; en gång utsträckte han färden till Köpenhamn, men där uppträdde han blott ett par gånger (sommaren 1843) — de gemytliga danskarna förstodo honom icke.

Då han fyllde 60 år blef han uppkallad till konung Carl XV, som dekorerade honom med Vasaorden, en på den tiden ovanlig utmärkelse för en skådespelare. — Sista gången han visade sig på scenen var i *Egeus* lilla roll i »*En midsommarnattsdröm*» den 12 sept. 1872, hvarefter han af sjukdom hindrades att vidare uppträda. Han afled i Stockhölms den 20 sept. 1873.

Georg Dahlqvist var i ett tjuguaårigt lyckligt äktenskap förenad med *Olivia Myrta Eloqventia Törnfelt*, med hvilken han blef gift den 21 okt. 1845. Hon var född den 15 aug. 1825 (dotter af uniformsskräddaren *Johan Törnfelt* och *Carolina Mathilda Spångberg*) och var före sitt giftermål, sedan hon någon tid varit elev vid Kungl. Teaterns balett, anställd hos Anders Lindberg vid Nya Teatern under dess första spelår, 1842—1843,

men ägnade sig sedermera ej oftare åt scenens konst än då hon under de första åren af sitt äktenskap medföljde sin make på hans konstresor under somrarna, hvarvid hon sekunderade honom än som Ofelia, än som Desdemona, än som Katarina Månsdotter i scener ur de skådespel, hvori hennes man förut på Kungl. Teatern firat triumfer; hon öfverlefde sin berömde make i nära fyra årtionden och afled i Stockholm vid 87 års ålder den 18 april 1912.

Fanny Amalia Westerdahl, född Westerdahl. K. T. 1 juli 1836—30 juni 1862. K. St. T. gästspel 27 okt. 1864—25 mars 1865 (12 gånger) och den 26 juni 1866.

Född i Stockholm den 21 febr. 1817 (dotter af konsertmästaren *Carl Johan Westerdahl* och *Brita Christina Roxell*). Elev den 1 juli 1828. Redan vid 12 års ålder spelade hon *Julie* i »Den förtroliga aftonmåltiden» den 26 okt. 1829; men hennes egentliga debut var som *Carolina* i »*Baschan* i *Suresne*» den 21 nov. 1831. Bland hennes öfriga roller förtjäna isynnerhet anföras: *Louise* i »*Kabal och kärlek*», *Isaura* i »*Lifvets skola*», titelrollerna i »*Jenny Mortimer*», »*Hedvig eller Banditbruden*», »*Johanna af Montfaucon*», »*Griselda*», »*Louise de Lignerolles*», »*Fröken de Belle Isle*», och »*Eulalie Pontois*», *Amalia* i »*Röfvarbandet*», *Katarina Månsdotter* i »*Erik XIV*» och *Anna* i »*Wermländingarne*». Hon utmärkte sig för en ovanlig fågning och var i besittning af en icke stor, men särdeles behaglig sångröst, hvarför hon äfven uppträdde i sångroller, sådana som *Cendrillon*, *Papagena*, *Betly* i »*Alphyddan*» m. fl. — På äldre dagar öfvergick hon till m^{ère}-noble-rollerna i skådespelen och komedierna, och bland hennes bästa framställningar i denna genre var *Fru Dupuis* i »*Ett hem*» af *Octave Feuillet* och *Gertrud* i »*Hamlet*». Fru Westerdahl utmärkte sig isynnerhet, för värma och innerlighet, hennes styrka var icke reflexion utan inspiration, som sällan slog fel, därför att den understöddes af utmärkta framställningsmedel och väl skolad teknik. Efter att i 26 år ha tillhört Kungl. Teatern lämnade hon scenen och hade sin afskedsrecett den 21 juni 1862, då hon utförde *Fru Dupuis'* roll i »*Ett hem*». Två år efter sitt afskedstagande uppträdde hon på Kungl. Stora teatern som *Drottningen* i »*Hamlet*» och som *Maria Euphrosina* i »*Karl den elfte*». Hennes

sista uppträdande på scenen ägde rum den 26 juni 1866 i »Hamlet». Död i Stockholm den 27 mars 1873. — Gift 1837 med skådespelaren vid Kungl. Teatern *Carl Edvard Hjortsberg*, men skild 1849, hvarefter hon kallade sig fru *Westerdahl*.

Carl Edvard Stjernström. *K. T.* 1 okt. 1836—30 juni 1842 och 1 juli—november 1845. *K. T.:ne gästspel* 14 nov. 1864—21 maj 1865; 6 nov. 1865—5 mars 1866; 14 dec. 1866—28 mars 1867; 3 mars—9 maj 1868; 25 nov. 1868—1 maj 1869 samt den 20 juni 1871.

Född i Stockholm den 11 okt. 1816 (hette ursprungligen *Carl Blomberg*; vid sin första nattvardsgång antog han det nya namnet). Redan vid nio års ålder blef han antagen till elev vid Kungl. Teaterns balett och åtnjöt där undervisning i sju år, eller till den 1 april 1832, men var under de två sista af dessa år äfven kockselev i det kungliga köket. På det senare stället stannade han likväl icke; vid 17 års ålder uppträdde han den 22 mars 1833 i sin första roll på den kungliga scenen, nämligen *Stanislas* i Scribes enaktskomedi »*Fredrik och Christine*», hvarefter han från den 1 april s. å. blef antagen till aktörselev. Men efter tre år blef han afskedad emedan han af *Lars Hjortsberg*, som då var styresman för den kungliga scenen, eller, såsom det kallades, »andre departementschef», ansågs olämplig till skådespelare därför att han läspade, och det i så hög grad att *Hjortsberg* rädde honom att för alltid öfvergifva tanken på den sceniska konstnärslan. *Stjernström* lät dock icke afskräcka sig. Läspningen kom sig af dubbla tänder, och därför lät han bryta ut de tänder, som voro hindrande för honom vid talet. Han fick så för andra gången debutera den 29 sept. 1836, då han spelade *Fredriks* roll i »*Den okände sonen*» af *Kotzebue*, och anställdes nu som aktör. Han uppträdde därefter i flere betydande roller, såsom *Don Carlos* i Schillers skådespel med detta namn, *Mortimer* i »*Maria Stuart*», *Ferdinand* i »*Kabal och kärlek*», *Max Piccolomini* i »*Wallensteins död*», titelrollen i »*Hernani eller Castilianska hederskänslan*», *Adolf* i »*Grefvarne Klingsberg*» och titelrollen i »*Pariserpojken*». År 1842 öfvergick han till den då af kapten *Anders Lindeberg* inrättade *Nya Teatern* vid *Carl XIII:s torg*, där han snart blef en af publikens mest omtyckta gunstlingar. Efter tre år hade förhållandena vid denna

scen dock så förändrats, att Stjernström åter längtade efter de kungliga tiljorna, där han å nyo antogs som skådespelare 1845, men erhöll på egen begäran afsked från denna sin anställning efter endast några få månaders tjänstgöring, hvarefter han återvände till Nya Teatern, som från och med hösten 1846 benämndes Mindre Teatern, där han nu stannade i fem år och verkade ej blott som skådespelare, utan äfven som styresman för scenen. År 1850 bildade han eget teatersällskap och gaf under ett år föreställningar i Finland, men återvände med sitt sällskap sommaren 1851 till Stockholm och spelade på den lilla teatern i Humlegården. Under de båda följande åren gaf han å nyo föreställningar i Finland, hvarefter han återvände till Stockholm där han under hösten 1853 spelade i 'De la Croix' salong vid Brunkebergstorg samt sedermera i Norrköping och Göteborg och vann öfverallt framgång. Mindre Teatern, som under åren 1846—1854 hade styrts af Olof Ulrik Torsslow, öfvertogs i september sistnämnda år af Stjernström, som året därpå köpte teatern och skötte den för egen räkning till 1863, då han försälde den till Kungl. Teatern. Dessa år voro onekligen de mest lysande under Stjernströms långa direktörstid. Han arbetade med oafslätlig vaksamhet och kraft på sin teaters upprätthållande och förkofran. Många unga konstnärämnen funno hos Stjernström god handledning och bildade sig hos honom till framstående konstnärer. Man behöfver endast erinra om namnen Oscar Arnoldson, Fritz Arlberg och Victor Hartman.

Bland de roller Stjernström under denna tid utförde kunna nämnas såsom de mest framstående: *Carl X Gustaf* i det af hans hustru, Jeannette Granberg, författade 5-akts-skådespelet »Konung Carl X Gustaf», *Mercutio* i »Romeo och Julia», *Petrucchio* i »Så tuktas en argbigga», *Harpagon* i »Den girige», *Nathan den vise*, *Don Cesar de Bazano*, *Markis d'Auberive* i »Moderna vinglare», *Fiolin* i »Längtan efter äfventyr», *Farinelli* i »Farinelli eller Kungen och sångaren», *von Posert* i »Spelaren» och *Abbé Claude* i »Abbéen på äfventyr». Han visade sig alltid som den mångsidige konstnären, hvilken förstod att på scenen skapa de mest olikartade personligheter och han var därjämte en förträfflig kuplettsångare. »Han var en käck konstnär, en ihärdig, oförtruten och oförskräckt personlighet.»

Sedan hans teater af honom försålt och blifvit kunglig scen, uppträdde han där under flera år i olika omgångar som gäst. Han utförde därvid följande roller: *Don Cesar de Bazano*, som var en af hans bästa framställningar, *Blandinet* i »De små fåglarna», *Gaëtan* i »Markis de Villemer», *Muley Hassan* i »Fiesco», *Fiolin*, *Abbé Claude*, *Markis d'Auberive*, *van Buck* i »Man skall aldrig svära på något», *Arnolphe* i »Fruentimmersskolan», *Sjövall* i »Ett resande teatersällskap», *Poirier* i »Klädeshandlaren och hans måg», *Kolare-Knut* i »Döden Fadder», *Ridell* i »En pröfning» och *Pingouin* i »Fattig på mynt, men rik på kärlek.» På våren 1866 gaf han gästroller i Kristiania och i februari—april 1872 uppträdde han hos Wilhelm Åhman i Göteborg.

Men det blef så småningom ej nog för honom att spela på andras scener, han måste ånyo hafva sin egen teater, på hvilken han själf kunde styra och ställa efter behag. Vid försäljningen af Mindre Teatern hade han visserligen förbundet sig att icke ägna sina krafter åt någon annan teateranläggning i Stockholm. Men han bröt sitt löfte att icke medverka vid något nytt teaterföretag, och under uppgift att Kungl. Teatern först brutit en paragraf i öfverenskommelsen vid teaterförsäljningen 1863, hyrde han den af ett byggnadsbolag i Stockholm på hans föranstaltande uppförda teatern på Blasieholmen, skapade ett nytt teatersällskap hösten 1874, hvarefter han den 19 januari 1875 öppnade »Nya Teatern vid Blasieholmsgatan» med uppförandet af ett af hans vän Björnsterne Björnson författadt nytt 4-aktsskådespel »Ett handelshus» (En Fallit), i hvilket han som *Advokat Berent* innehade en af hufvudrollerna.

Med samma ihärdighet som fordom ägnade han sig åt detta nya teaterföretag. Men han hade ej tagit med i beräkning att kroppen åldras om än själen bibehåller ungdomens glöd. Det dröjde ej länge förr än han började bli sjuklig och den 10 februari 1877 afled han efter att endast två år ha fått ägna sina krafter åt sitt nya företag.

I juni 1876 hade Stjernström af Aktiebolaget Stockholms Byggnadsförening inköpt Nya Teatern med därtill hörande lösa och fasta inventarier för 600,000 kronor. Efter hans död öfvertogs teatern af hans änka, fru *Louise Stjernström*, som under två år fortsatte teaterverksamheten hvarefter hon år 1879 hyrde ut teatern till Ludvig Josephson och Victor Holmquist.

Dessa voro sedan innehafvare af Nya Teatern till 1887, efter att år 1880 hafva inköpt densamma för 500,000 kronor. —

Edvard Stjernström företog många och vidsträckta resor. Den första gjorde han tillsammans med Georg Dahlqvist sommaren 1838, då han förnämligast uppehöll sig i Berlin, Dresden och Wien och fick göra personlig bekantskap med flera af Tysklands sceniska storheter. År 1851 besökte han Petersburg. Åren 1855, 1856 och 1858 gjorde han särskilda resor till Paris; sistnämnda år utsträcktes resan till London och därefter till Tysklands större städer. År 1860 besökte han änyo Paris. Slutligen — sedan han upphört med sin verksamhet som styresman för Mindre Teatern — tillbragte han under åren 1863 och 1864 nära sju månader i Italiens större städer och därefter tre månader i Paris.

År 1865 utnämndes han till riddare af Vasaorden.

Stjernström var tre gånger gift, första gången den 3 nov. 1846 med skådespelerskan *Sofia Wilhelmina Lannby* (född i Stockholm den 17 maj 1804, död i Åbo den 3 febr. 1851), andra gången med *Johanna Charlotta (Jeannette) Granberg*, känd som en mycket produktiv dramatisk författarinna (född den 19 okt. 1825, död den 2 april 1857) och tredje gången med den sistnämndes äldsta syster, *Louise Elisabeth Granberg* (född den 29 okt. 1812 — ej 1827, såsom det i de flesta biografier öfver henne uppgifvits —, död den 28 dec. 1907, öfver 95 år gammal); äfven fru Louise Stjernström skref mycket för scenen, ännu mer än systemen Jeannette, dock mest bearbetningar och öfersättningar, och gjorde sig äfven känd som författarinna af historiska romaner under pseudonymen Carl Blink. De båda systerna Granberg voro döttrar af den på sin tid mycket kände och produktive författaren *Per Adolf Granberg* (född 1770, död 1812).

Carl Gustaf Sundberg. *K. T.* 1 juli 1839—30 juni 1863. (Frånvarande under spelåret 1844—1845.) *K. T:ne* 1 juli 1863—30 juni 1887. Lifstidskontrakt, upprättadt den 1 juli 1866.

Född i Stockholm den 22 nov. 1817 (föräldrar: vaktmästaren vid konungens byrå *Bengt Gustaf Sundberg* och *Christina Hallgren*). Vid tio års ålder blef han, den 23 okt. 1827, elev vid Kungl. Teatern och fick redan följande år, den 29 sept. 1828,

uppträda första gången som *Richard* i »Landtprästen i Wakefield». Sedan utförde han under sin elevtid flere roller, för hvilka han skördade ett bifall, som gjorde, att han, då han 1839 anställdes som skådespelare vid Kungl. Teatern, redan hade anseende som en mycket god och förhoppningsfull ungdom. Hans fack var gifvet: förste älskarens, och han blef snart en af publikens förklarade gunstlingar genom sin liffullhet och sin friskhet, sin elegans, sitt vackra utseende och sin förnäma hållning. Hans glansroller från denna tid voro: *Fredrik* i »Den okände sonen», *Armand* i »Volontären», *Filip* i »Johanna af Montfaucon», titelrollen i »Pariserpojken», *Max Piccolomini* i »Wallensteins död», *Blount* i »Penningen», *Mortimer* i »Maria Stuart», *Jean Baudry* i »En firma och ett hjärta» och *Sullivan* i komedien med samma namn, hvilket stycke samtidigt gafs på Kungl. Teatern och den d. v. Mindre Teatern under Torsslows ledning. På sistnämnda scen utfördes Sullivans roll af Gustaf Kinmansson, den andre af den tidens utmärkte »förste älskare», kraftfullare och eldigare än Sundberg, men saknande dennes måttfulla elegans och fina världsmannaton.

Sundberg hade i det längsta förmånen att vara ung på scenen, men så småningom öfvergick han till karaktärsrollernas område och pèresnoble-facket. »Skarp individuell karaktärisering var knappast hans sak, men när rollen låg för hans temperament, blef hans framställning ofta nog en lefvande och fullödlig skapelse. Detta gäller t. ex. hans *Grefve d'Ar*s i »Det besegrade lejonet», hans *Markis d'Auberive* i de båda komedierna »Giboyers son» och »Moderna vinglare» och hans *Markis de Champrosé* i »Richard Sheridan». I alla dessa tre roller representerade han fransk sirlighet och gammaldags elegans i uppträdandet, ridderlig nobless och hjärtevärm — i de båda sistnämnda rollerna tillkom dessutom en öfverlägsen sarkasm, som i Sundbergs mun kom förträffligt till sin rätt — hvassa, bitande repliker lågo utmärkt för hans röst. — — — Han var, som en af hans kamrater i en tillfällighetsvers uttryckte sig, på och utom scenen jämt markis. När han fick spela gamla ädlingar och hofmän, sirliga, prydliga, spänstiga och mjuka, med rapp tunga, kvicka tankar och ungdomligt lynne, då var Sundberg i sitt esse, och dem framställde han med en illuderande skärpa och konsekvens. Med honom försvann den

franska père-noble-typen från den svenska scenen». (Georg Nordensvan, »I rampljus».)

Bland Sundbergs roller på äldre dagar, utom de redan nämnda, kunna anföras: *de la Haye* i »En teaterpjäs», *Kammarherre Brattsberg* i »De ungas förbund», *Valdent* i »Från Amerika», *Hertig Nayme* i »Rolands dotter» och *Hertig Magnus af Oesel* i »Dagward Frey».

Under spelåret 1844—1845 företog han en studieresa till Tyskland och Frankrike, hvarunder han uppehöll sig tio månader i Paris, hvilken stad han änyo besökte 1858. — Spelåren 1857—1859 var han lärare i deklamation för teaterns elever. Förste regissör vid Kungl. Dramatiska Teatern 1863—1868, intendent vid Kungl. Stora Teatern 1868—1871 (då han efterträddes af Frans Hedberg) och biträdande förste regissör vid Kungl. Dramatiska Teatern 1876—1877. År 1872 blef han riddare af Vasaorden.

Den 22 okt. 1887 hade han sin afskedsrecett å Kungl. Stora Teatern, då han utförde *Markis d'Auberives* roll i »Moderna vinglare». Hans sista ord voro enligt rollen: »Nu återstår ej annat än att taga afsked». — Han afled i Stockholm den 9 jan. 1898. — Gift den 6 maj 1851 med première-dansösen vid Kungl. Teatern *Johanna Gustafva Gillberg* (född den 20 jan. 1828, död den 18 febr. 1910).

Wilhelmina Christina Fundin. K. T. 1 juli 1841—30 juni 1863.
K. T.:ne 1 juli 1863—30 juni 1869.

Född i Stockholm den 12 juli 1819 (dotter af kantorn i kungl. slottskapellet *Carl Axel Fundin* och *Christina Margaretha Wigström*). Elev den 1 juli 1833. Af de många roller hon under sin nära 30-åriga verksamhet som operasångerska utförde må nämnas: *Nattens drottning* i »Trollflöjten», *Anna* i »Hvita frun», *Isabella* i »Robert», *Adalgisa* i »Norma», *Katarina* i »Kronjuvelerna», *Zerlina* i »Fra Diavolo», *Leonora* i »Stradella», *Carlo Broschi* i »Hälften hvar» och *Anna* i »Friskytten» (då hennes väninna Jenny Lind sjöng *Agatha*). Den 3 juni 1870 hade hon sin afskedsrecett som *Lady Kockburn* i »Fra Diavolo». Varmt intresse för sin konst, ett redbart sträfvanande, ett intagande och behagligt yttre, en älskvärd personlighet och ett blygsamt underskattande af egen förmåga, voro

de erkännansvärda egenskaper som karakteriserade Wilhelmina Fundin. Död å Stockholms Sjukhem den 28 jan. 1911.

Olof Strandberg. K. T. 1 juli 1842—30 juni 1863. K. T.:ne. 1 juli 1863—30 juni 1868.

Född den 15 febr. 1816 i socknen Langenhanshagen nära staden Barth i Pommern, där fadern, sedermera kyrkoherden i Hammars pastorat inom Strengnäs stift, teol. doktorn *Olof Strandberg* då innehade en lärarebefattning; modern *Christina Maria Berg* var dotter af klockaren i nämnda socken. Olof var äldst bland ett stort antal syskon, bland hvilka *Carl Wilhelm August Strandberg*, den under författarenamnet *Talis Qualis* kände, högt begåfvade skalden, var den som blef mest bekant. Redan vid ett års ålder följde Olof föräldrarna till Sverige, där fadern fick prästerlig anställning. Han blef 1836 student i Uppsala och kom 1838 till Lund, där Otto Lindblads unga sångarskara i Olle Strandbergs ovanligt rena och friska tenor-röst vann en viktig tillökning. Johan Magnus Rosén, den kände tonsättaren och författaren, hvilken hört och varit mycket tillsammans med Strandberg i Lund, var den som först fäste kungl. teaterdirektionens uppmärksamhet på honom. I ett bref, dateradt Lund den 1 maj 1840, till direktören för den ekonomiska förvaltningen vid Kungl. Teatern, Carl David Forsberg, rekommenderade Rosén honom varmt, hvilket ledde till att Strandberg erbjöds att genast resa till Stockholm, men vid ankomsten dit i juni 1840, var han förkyld och måste sedan för att rekreera sig vistas under sommaren hos sina föräldrar i Närke. Dels till följd häraf, dels på grund af andra omständigheter, kom hans debut på Kungl. Teatern ej att äga rum förr än följande år, då han den 22 febr. 1841 debuterade som *Max* i »Friskyttan». Hans andra debut blef som *Jakob Friburg* i »Schweitziska familjen» den 31 mars s. å., hvarefter han tjänstgjorde mot särskildt arvode till dess han följande året erhöll ordinarie anställning som »premieraktör». Bland hans många roller må anföras: *Fra Diavolo*, *Tamino*, *Masaniello*, *Robert*, *Stradella*, *Ernani*, *Richard Lejonhjerta*, *Gustaf Vasa*, *Josef* i »Josef i Egypten», *Georges* i »Hvita frun», *Edgar* i »Lucie», *Raoul* i »Hugenotterna», *Raphael* i »Hälften hvar», *Johan af Leyden* i »Profeten», *Huon* i »Oberon» och *Arnold* i »Wilhelm

Tell». »En klarare, friskare, känslfullare, mera äkta nordiskt öppen och klangrik tenor har säkerligen aldrig ljudit från den svenska skådeplatsen. Denna stämman, som, då den användes i talet, ingenting målade, ingenting uttryckte, och som hade så brådtom att komma ifrån detta, liksom han själf känt sin oförmåga, — hur smältande lät den icke i sången! Det var icke allenast det materiella väl ljudet som smekte örat, ehuru detta till största delen väl bidrog till det mäktiga intrycket, det var som om sångarens själ hade valt endast detta uttrycksmedel för att kunna yppa allt hvad den kände, allt hvad den drömde och anade, och som om den föraktade eller icke förmodade uttrycka sig på vanliga människors vis, — på annat sätt hade man svårt att förklara den fullständiga metamorfos som försiggick med den sjungande Olle Strandberg, jämförd med den talande». (Frans Hedberg, »Svenska operasångare».) Den 29 maj 1869 hade han sin afskedsrecett på Kungl. Stora Teatern, hvarvid han utförde *Josefs* roll i »Josef i Egypten». Efter sin afgang från scenen blef han medarbetare i *Post* och *Inrikes Tidningar*, hvars redaktör då var hans bror, skalden, och denna befattning innehade han till sin död, som inträffade i Stockholm den 21 juni 1882. — Gift 1. den 12 maj 1846 med den tidigt bortgångna dramatiska skådespelerskan *Aurora Wilhelmina Österberg*, anställd vid Kungl. Teatern 1846—1850, »en af den svenska scenens älskligaste konstnärinnor», berömd lika mycket för sin sällsynta fågring, som för sitt talangfulla spel, död i sitt 24:de år, den 12 aug. 1850; 2. med operasångerskan *Albertina Josefina Charlotta Linderoth*.

Lars Gustaf Kinmansson. K. T. 1 juli 1843—30 juni 1847. K. T.:ne 1 juli 1863—30 juni 1881.

Född i Stockholm den 15 april 1822 (son af den framstående skådespelaren vid Kungl. Teatern *Lars Adolf Kinmansson* och *Hedvig Dahlström*). Elev den 1 febr. 1840, antogs han till skådespelare 1843, men efter 4 års anställning vid den kungliga scenen öfvergick han år 1847 till Mindre Teatern, hvars styresman Torsslow då var. Där kvarstod han till 1863, då han samtidigt med denna teaters försäljning öfvergick till den kungliga teaterinstitutionen, vid hvilken Kinmansson sedermera var fästad till år 1881, då han afgick från scenen. Kin-

manssons egentliga glansperiod inföll under den tid han var vid Mindre Teatern. Det var här han förtjuste den dåtida teaterpubliken som *Sullivan*, som *Giulio* i »Klostret Castro», och isynnerhet som *Romeo* i »Romeo och Julia», *Axel* i »Axel och Valborg» och *Tristan* i »Kung Renés dotter». Hans präktiga, sonora stämma, en af de klangfullaste som någonsin ljudit från svenska scenen, hans manliga gestalt och ädla hållning och framför allt den glöd, den värme och de innerliga tonfall, han visste lägga in i den stolta jambiska versen, gjorde honom till en oöfverträffad *primo amoroso* i det romantiskt-lyriska sorge- eller skådespelet. »När därför de glödande älskarne så småningom började försvinna från skådespelet, inskränktes också hans verkningsskrets, och han var icke fullt densamme i fracken som han varit det i riddarmanteln eller i den italienska renässansjackan. Några betydande uppgifter löste han dock under sin anställning vid de kungliga teatrarne från 1863 till 1881 och bland andra torde *Gunnar Herse* i »Härmännen på Helgeland» kunna anses som en af hans bästa». (Frans Hedberg). Bland hans öfriga roller må nämnas *Georges Bernard* i »Börd och förtjänst», *Hertig Johan* i »Solen sjunker», *Laërtes* i »Hamlet», *Härved Boson* i »Bröllopet på Ulfåsa», *La Hire* i »Orleanska jungfrun», *Grefve Murray* i »Maria Stuart i Skottland», *Johan Tönnesen* i »Samhällets pelare» och *Doktor Palmieri* i »Corrado». Hans sista år fördystrades af en alltjämt tilltagande sjuklighet, tills döden befriade honom från hans lidanden den 26 jan. 1887. — Gift 1. den 29 juni 1845 med skådespelerskan *Zelma Bergnéhr* (s. m. fru Hedin), men skild; 2. den 4 jan. 1853 med skådespelerskan *Helfrid Torsslow*.

Daniel Rudolf Walin. K. T. 1 okt. 1844—30 juni 1863. (Frånvarande 1 juli 1847—31 dec. 1848.) K. T:ne 1 juli 1863—1868.

Född i Västerås den 29 juni 1820 (son af director musices vid Västerås gymnasium, sedermera organisten och klockaren i Leksand *Daniel Magnus Walin* och *Christina Gustafva Belander*). Student i Uppsala 1842. Debuterade den 18 sept. 1844 som grefve *Rudolf* i »Sömnängerskan», hvarvid han lyckades så väl att han genast erhöll engagemang. »Walın tog från första stunden sin uppgift med ett allvar och en hängivenhet, som inom kort ledde till de vackraste framsteg på den

svåra bana han hade valt. Han var i besittning af en särdeles lycklig yttre personlighet, ett fördelaktigt ansigte, en lång och ståtlig figur och en vacker klangfull stämma, som han dock ibland pressade något för mycket. Äfven hans dramatiska förmåga var icke liten, om man också måste medgifva att den någon gång stannade i ett visst konventionellt manér. De utmärkande dragen i Walins skådespelarskap voro en manlig hurtighet i framträdandet, en viss gentlemannedighet i rörelser, en genomskimrande god estetik uppfattning af sin uppgift och en förmåga af skarp karaktäristik, som man i allmänhet icke finner hos sångare, men som också ibland förledde honom till att begagna starkare färger än kanske nödvändigt hade varit och det gifna tillfället kräfde». (Frans Hedberg, »Svenska operasångare».) Hans förnämsta roller voro *Don Juan* samt *Almaviva* i »Figaros bröllop» och bland hans öfriga roller må nämnas: *Sarostro*, *Wilhelm Tell*, *Plumkett* i »*Martha*», *Kasper* i »*Friskyttan*», *Asthon* i »*Lucie*», *Bertram* i »*Robert*». Under åren 1847—48 studerade han i Paris för Manuel Garcia. Redan vid 45 års ålder nödgades han dock på grund af en strupåkomma, som slutligen öfvergick till utbildad stryplungsot, att lämna scenen. Han blef då, från den 1 juli 1863, biträdande kormästare. Dog den 30 nov. 1868. — Gift 1854 med *Laura Gagge* (död i Vestanfors prästgård den 20 jan. 1896).

Sven Anders (Svante) Hedin. K. T. 1 juli 1845—30 juni 1863
K. T:ne 1 juli 1863 — 30 juni 1888. K. Dr. T. 1 juli 1888—
30 juni 1892 samt den 8 okt. 1892 (afskedsrecett).

Född i Stockholm den 7 nov. 1822. Son af kanslirådet *Sven Anders Hedin* och *Clara Elisabet Westman* härstammade Svante Hedin både på fädernet och mödernet från ansedda Stockholmsläkter; fadern var son af arkiatern *Sven Anders Hedin* — namnet *Sven Anders* bars alltså af tre generationer — och modern var dotter af den under Gustaf III bekante *Abraham Westman*, en af Stockholms mäktigaste borgare på den tiden, för sin rikedom benämnd »bryggarkungen» samt för öfrigt en af Bellmans gynnare och vänner. Student i Uppsala vid 18 års ålder ämnade han först gå i farfaderns fotspår och ägnade sig åt förstudier till läkarebanan, men ändrade snart åsikt om lefnadsyrke och började läsa på kameralexamen

Men under tiden kom han att deltaga i studentspektaklerna på Stockholms nationssal i Uppsala. Hägen för den sceniska banan blef sålunda väckt och den 17 april 1845 debuterade Svante Hedin på Kungl. Teatern som *Tybalt* i Shakespeares »Romeo och Julia». Hans andra debutroll blef *Arfprinsen af Baireuth* i Gutzkows 5-akts lustspel »Värja och stängpiska». De båda debuterna ledde till engagement och från den 1 juli 1845 var Svante Hedin fäst vid den kungliga scenen, hvilken han sedan oafbrutet tillhörde tills han den 8 okt 1892 hade sin afskedsrecett på Dramatiska Teatern, då han uppträdde som *Bourganeuf* i »Duvals skilsmessa». Bland den mängd roller han under denna sin långa teaterbana utförde kunna följande, såsom varande bland hans mest bemärkta, nämnas: *Cerfeuil* i »En bengalisk tiger», *Beauminet* i »Hyresgäst och husegare», *Colombet* i »Den gifte mannen i staden och på landet», titelrollen i »Piccolet», *Edgard Thévenot* i »Så kallade hedersmän», *De Champignac* i »Fjärilsfebern», *Chamouflet* i »En kopp thé», *Alfred Coq Heron* i »Lika mot lika», *Champagnac* i »En teaterpjäs», *Champrosé* i »Familjen Benoiton», *Fougeron* i »Fruarna Montanbreche», *Abraham Westman* i O. Wijkanders skådespel »En konung» (där Hedin alltså spelade sin egen morfar), *Placide* i »De båda döfve», *Chastenay* i »En autograf», *Malcolm Gylenkrans* i »Advokaten Knifving».

Svante Hedin var helt visst en af de mest originella utöfvare af den sceniska konsten som vårt land ägt. Karaktärsskådespelare var han alls icke — tvärtom spelade han alltid på sin egen personlighet, hvad han än skulle framställa. För Svante Hedin var det en omöjlighet att vara något annat än — Svante Hedin. Men hans oefterhärmliga spelsätt, hans för honom så egna repliksägning och det glada, elektriserande humör, hvaraf hans framställningar alltid präglades, gjorde, att man ej ville ha honom annorlunda. En *maskerad* Svante Hedin hade varit något otänkbart, och helt säkert hade ej publiken känt sig hemmastadd därmed. Sådan han nu en gång var, förblef han en af publikens allra förnämsta gunstlingar under hela sin nära 50-åriga teaterbana, städse i oförminskad grad åtnjutande en stor popularitet, till hvilken nog mycket bidrog hans fina och belevade umgängessätt utom scenen, hvilket i förening med hans kvickhet och slagfärdighet i repliken gjorde honom omtyckt

och eftersökt i vida kretsar samt känd och omtalad af hela Stockholm. — År 1879 utnämndes han till riddare af Vasaorden och vid sin afskedsrecett blef han under en mellanakt af konung Oscar dekorerad med medaljen »Litteris et artibus». Död i Stockholm den 28 juni 1896.

Zelma Carolina Esolinda Hedin, född Bergnéhr. *K. T.* 1 juli 1845—30 juni 1865. *K. T.:ne* 1 juli 1863—30 juni 1868; gästspel å *K. Dr. T.* 11 april—16 maj 1871, 10 gånger, samt å *K. St. T.* 24 maj 1873 (vid Svante Hedins recett).

Född i Stockholm den 31 maj 1827 (dotter af underlöjtnanten och tullinspektoren vid Sabbatsbergs tull *Carl Wilhelm Bergnéhr* — ej *Lorens August B.*, en äldre broder, som var kapten och fick majors afsked och som af *F. A. Dahlgren* oriktigt uppgifves som fader — och *Carolina Wilhelmina Charlotta Philp*). Elev den 1 jan. 1840. Endast 15 $\frac{1}{2}$ år gammal debuterade hon den 8 dec. 1842 som *Lotta* i »Brodertvisten». »Hon väckte från första ögonblicket uppseende för en strålände skönhet, kanske mera än för rikedomen af inneboende anlag och blef en med mycket bifall mottagen och gärna sedd skådespelerska utan att dock ernå någon egentlig storhet som konstnär. Där emot var hon en utmärkt utilitet, en sällsynt välutrustad representant för de eleganta världsdamerna i den finare franska komedin och en förträfflig subrett och grisett i flera af de lustspel som den tiden uppfördes. På det tragiska området var hon mindre lycklig, isynnerhet stördes hennes uppträdande där af en uppstyldad deklamation, särdeles vid framsägande af versen». (Frans Hedberg.) Såsom *Georgina* i »Qväkaren och dansösen», *Richelieu* i »Richelieus första vapenbragd», *Sophie Arnould* i »Jag äter middag hos min mor», *Hertiginnan* i »Ett glas vatten», *Fru de Nohan* i »Den gifte mannen i staden och på landet», *Fru Laurence Duvernoy* i »Hyresgäst och husägare» och som *Adrienne Lecouvreur* väckte hon stort bifall. Att fru Hedin äfven kunde återgifva roller af helt annan karaktär än de unga och eleganta damroller ur den förnäma och glada världen, i hvilka hon var så förträfflig, visade hon som *Fru Godard* i »En fattig ädling» och som *Mossamor* i »Marsk Stigs döttrar». Hennes nätta sångröst gjorde att hon kunde uppträda äfven i sångroller, t. ex. *Fru Karlfelt* i »En egendom till

salu» och *Fidalma* i »Hemliga giftermålet». Bland hennes roller i det större skådespelet må nämnas *Catharina Jagellonica* i Börjesons »Erik den fjortonde» och *Axinia* i samme författares »Erik den fjortondes son», *Elisabeth* i Schillers »Maria Stuart», *Ofelia* och sedermera *Drottningen* i »Hamlet», *Rosaura* i »Lifvet en dröm» samt *Lady Macbeth* i »Macbeth». I januari 1865 blef hon genom ett svårt benbrott urståndsatt att uppträda under en längre tid. Benbrottet läktes emellertid och hon uppträdde åter på scenen, men hennes hälsa var numera försvagad och efter några få år lämnade hon den kungliga scenen.

Hennes konstnärsbana var dock därmed icke alldeles avslutad. Efter ett fjorton dagars gästspel på Nya Teatern i Helsingfors i september 1868 lät hon engagera sig för spelåret 1868—1869 vid det sällskap som under ledning af Ludvig Josephson och Fritz Ahlgrensson spelade på Mindre (Hammerska) Teatern i Stockholm. Den 10 juni 1869 hade hon sin afskedsrecett på Kungl. Stora Teatern som *Cesarine* i »Kotteriet». Därefter uppträdde hon som gäst på Kungl. Dramatiska Teatern tio gånger på våren 1871 i »Hyresgäst och husägare» och »En fattig ädling» och som *Henriette Dolcy* i »Våra bundsförvandter» samt äfven någon gång på andra scener, men tilltagande sjuklighet tvang henne alltmera att draga sig tillbaka. Sista gången hon visade sig på scenen var i »Hyresgäst och husägare» då hon medverkade vid sin svågers, Svante Hedins, recettföreställning på Kungl. Stora Teatern den 24 maj 1873. Hon afled i Stockholm den 11 febr. 1874. — Gift första gången den 29 juni 1845 med skådespelaren *Gustaf Kinman*son, men skild efter endast några få år, hvarefter hon kallade sig fru *Bergman*son; sedermera omgift den 12 juni 1854 med revisorn i generalpoststyrelsen *Gustaf Henrik Leonard Hedin* (född den 25 maj 1828, död den 1 jan. 1894), en yngre broder till skådespelaren Svante Hedin.

Johan Christoffer Jolin. K. T. 1 juli 1846—30 juni 1863. K. T. 1 juli 1863—30 juni 1868.

Född i Stockholm den 28 dec. 1818 (son af vaktmästaren och husägaren *Bengt Jolin* och *Maria Elisabeth Thunberg*). Student i Uppsala 1840 ämnade han först gå ämbetsmannavägen och skulle just taga kameralexamen då han afbröt stu-

dierna för att på allvar ägna sig åt den sceniska konsten, hvilken han såsom amatör flitigt och med mycken framgång idkat på Stockholms nationssal i universitetsstaden, där han för sina konstnärliga och litterära talanger uppmuntrats till och med af professorerna — män sådana som Israel Hvasser, Geijer och Atterbom. Den 14 nov. 1845 debuterade han på Kungl. Teatern både som författare och skådespelare i »En komedi», komedi i tre akter, i hvilket stycke han utförde den mångskiftande hufvudrollen, studenten *Axel Vapensköld*. Det var ett första framträdande som lofvade mycket både för den sceniska dramatiken och skådespelarkonsten. Han utförde där- efter under en lång följd af år en mängd roller i den komiska genren, af hvilka torde framhållas: *Kolmodin* i »Mäster Smith», *Mathias Berthel* i »Barnhusbarnen», *Major von Körner* i »Ett minnesblad», *Rollén* i »Smädeskrifvaren» och *von Urne* i »Mjölmarfröken» (alla dessa stycken författade af honom själf), *Briquet* i »Nya garnisonen», *Per* i »Wermländingarne», *Arces* i »Rivalerna», *Michel Lambert* i »Kärlek och egoism», *Gaspard* i »Debutanten och hennes far», *Coquet* i »Förtälet», *Richardin* i »Goda exempel» m. fl. Jolins komik var alltid af det godmodiga och älskvärda slag, som väckte åskådarnes medkänsla, på samma gång det framlockade deras skratt. Jämte utöfvandet af sin skådespelarverksamhet var han litteratör vid Kungl. Teatern 1 juli 1849—30 juni 1856 samt föreståndare för elevskolan 1 juli 1857—30 juni 1868. Den 6 juni 1868 hade han sin afskedsrecett på Kungl. Stora Teatern, hvarvid han ånyo uppträdde som *Axel Vapensköld* i »En komedi» och i samma roll i ett af honom författadt och endast denna gång uppfördt tillfällighetsstycke, »På gamla dagar».

Efter sitt afskedstagande vid ännu ej fyllda 50 år visade sig Jolin ej mer å de kungliga scenerna. Däremot uppträdde han dels på Nya Teatern i Göteborg under februari och mars 1870, dels hos Stjernström på Nya Teatern i Stockholm i april 1876. Vid sitt afskedstagande från den kungliga scenen utnämndes han till riddare af Vasaorden. Han afled i Stockholm den 13 nov. 1884. — Gift 1851 med Lars Hjortsbergs dotterdotter *Matilda Katarina Wigert*.

Mer än som dramatisk artist har emellertid Jolin gagnat den sceniska konsten i Sverige genom sina dramatiska arbeten. Med

sällsynt flit skänkte han vår scen omkring fyrtio olika pjäser, däraf ungefär hälften originalstycken, af hvilka, utom de här ofvan nämnda, må erinras om skådespelen »Strid och seger» och »Ung-Hanses dotter», lustspelen »En man som vill ha ro», »Löjen och tårar» och »Min hustru vill ha roligt» samt monologerna »Studentens majnatt» och »Mammas gosse». Under författarenamnet »Jo. Jo.» gjorde han sig för öfrigt känd genom en mängd romaner och noveller, såsom »Affällingarna», »Rosen bland kamelior», »Eremiten», »Vinglaren» samt en myckenhet skisser, utkast och poemer.

Bernhard Adam Fredrik Lundbergh. K. T. 1 juli 1846—30 juni 1863. K. T:ne 1 juli 1863—1 sept. 1875.

Född i Stockholm den 11 mars 1823 (son af rådmannen *Bernhard Adam Lundberg* och *Anna Katarina Schéele*). Genomgick en kurs vid Teknologiska institutet samt erhöll äfven undervisning af dåvarande rektorn C. J. L. Almqvist, den ryktbare skriftställaren, till hvars djupaste litterära beundrare Lundbergh alltid hörde. Som han äfven tidigt röjde ovanliga musikaliska anlag, erhöll han en mycket god bildning inom tonkonstens område. Sina första själfständiga steg i världen tog han som kopparstickarelev hos gravören C. G. Lundgren, men öfvergaf snart denna konstart för att helt ägna sig åt musiken. Såsom musiklärare slog han sig ner i Norrköping år 1844. Där gjorde han bekantskap med öfverstekammarjunkaren grefve E. F. von Saltza, den bekante bönboksförfattaren, hvilken uppmärksammade och uppmuntrade den unge mannens gryende anlag. Sedan Lundbergh med stor framgång uppträdt på ett sällskapsspektakel i titelpartiet i »*Fra Diavolo*», beslöt han att på allvar välja den sceniska banan. På sin ofvannämnde gynnares rekommendation blef han den 1 mars 1846 antagen till elev vid Kungl. Teatern, där han debuterade som *Fra Diavolo* den 29 maj s. å. Bland den mängd roller han under sin nära 30-åriga teatertid utförde må nämnas: *Figaro* i »*Figaros bröllop*» och i »*Barberaren i Sevilla*», *Mazetto* i »*Don Juan*», *Stålsporre* i »*Målaren och modellerna*», *Rudolf* i »*Sömngångerskan*», *Alfonso* i »*Leonora*», *Lord Elfort* i »*Svarta dominon*» m. fl. Han utförde äfven åtskilliga mera betydande talroller, t. ex. *Ambjörn* i »*Torkel Knutsson*», *Mowbray* i »*Richard den andre*»,

Olaus Petri i »Dagen gryr», *Hemming Gadd* i »Sten Sture den yngre».

På grund af sjuklighet måste han år 1875 lämna teatern. *Bernhard Lundbergh* var en äkta konstnärnatur »med få af denna naturs skuggor, men med alla dess glänsande dagar». Af kamrater var han mycket afhållen, och att han genom sitt angenäma sätt, äfven utom teatern hade vunnit en stor och tillgifven vänkrets, visades vid den fest, som till hans ära anordnades då han 1873 fyllde 50 år. Han afled å *Serafimerlasarettet* den 18 april 1877 till följd af brännskador, som han erhållit därigenom att hans sängkläder antändts af okänd anledning, sedan han genom intagen kloral fallit i djup sömn.

Carl Jakob Johan Uddman. *K. T.* 1 dec. 1846—30 juni 1863. *K. T. ne* 1 juli 1865—1878. (Tjänstledig från den 1 juli 1876 till sin död.)

Född i Stockholm den 11 mars 1821 (son af revisorn i arbetsméns pensionskassa *Jakob Daniel Uddman* och *Anna Fernblom*). Bland de många syskonen i föräldrahemmet utmärkte *Carl Johan* sig tidigt för sin vackra röst, men fadern tänkte ingalunda på att låta utbilda honom till konstnär. Fjorton år gammal skickades han af fadern till *Trollhättan* för att tjänstgöra som biträde vid slusskontoret därstädes. Snart tilläts honom dock att följa sin innersta håg, och han sökte nu att vinna inträde vid *Kungl. Teaterns elevskola*, hvilket dock ej lyckades honom. Efter några långt ifrån bekymmerfria år, hvarunder han bland annat genom en långvarig sjukdom höll på att förlora sin röst, fick han, 18 år gammal, i slutet af år 1839 anställning hos teaterföreståndaren *A. G. Wallin*, som just då hade i *Nyköping* öfvertagit »hofsekte» *A. P. Berggrens teatersällskap*, och där stannade han till våren 1846. Efter att under sommarmånaderna ha rest med *L. E. Elfforss' sällskap* i de norrländska städerna, nådde han ändtligen sin längtans mål att få debutera på *Kungl. Teatern*, hvilket skedde den 3 dec. 1846 som *Max* i »*Alphyddan*», och han fick genast anställning som aktör och sångare. Att denna anställning beviljades utan att han ägde någon egentlig skola, vittnar om att hans naturliga musikaliska begåfning var desto större. *Uddman* var en egendomlig och fullt ursprunglig företeelse,

som småningom utbildade sig till en buffasångare af verklig betydelse och som genom sitt från all slags efterhärming fria spel visade, huru mäktig han var af sann dramatisk uppfattning. Det var de lyckligaste naturgåfvor, som användes på ett sällsynt konstförståndigt sätt, utan att hafva odlats i någon konstskola. Hans förträffliga röst, säkerhet i tonen och stora komiska kraft gjorde den fullständigaste verkan. Därtill bidrog också onekligen en för buffapartier ganska fördelaktig figur, hvilken länge, oaktadt sitt ovanliga omfång, bibehöll mycken lätthet på scenen, och äfven, då denna lätthet minskats, verkade oemotståndligt på åskådarnes skrattmuskler.

»Hans tilltagande fetma förledde honom ofta till att uppträda endast som farsör, men äfven detta gjorde han med en så allt besegrande godmodighet, att ingen människa kunde förarga sig öfver att han öfverdref; och i några af sina uppgifter, exempelvis *Bartholo* i »Figaros bröllop» och »Barberaren», *Cornelius* i »Nürnbergerdockan», *Josseaume* i »Advokaten *Patelin*», *Calchas* i »Den sköna *Helena*» och *Aboulifar* i »*Oberon*» var han rent af mästerlig och framkallade verkliga högtider af skratt. Hade Uddman kunnat sjunga och spela dessa roller på något annat språk än det svenska, så skulle han hafva vunnit världsrykte som en utomordentlig buffo. — — Innan han blef alltför korpulent var han en präktig *Leporello* i »*Don Juan*», en hjärtegod och lustig brumbjörn till *Sulpiz* i »*Regementets dotter*», och en mycket rolig *Dulcamara* i »*Kärleksdrycken*». Han uppträdde vidare som *Cerberin* i »*Mälaren och modellerna*», som *Grefven af Campo-Major* i »*Kronjuvelerna*», som *Baptiste* i »*Muraren*», som *Lord Tristan* i »*Martha*», som *Kuno* i »*Friskyttan*», som *Förste talaren* i »*Trollflöjten*», som *Maurevert* i »*Hugenotterna*», som *Oberthal* i »*Profeten*», som *Bassi* i »*Stradella*», som *Mac-Irton* i »*Hvita frun*», som *Matteo* i »*Fra Diavolo*», som den gamle *Melchtal* i »*Wilhelm Tell*» m. fl. — I midten af 1870-talet började Uddmans rörlighet tämligen hastigt att aftaga, och han kunde alltmera sällan uppträda på scenen. Den otympliga kroppens krämpor kunde dock icke få bukt med hans glada och sorglösa lynne, det kämpade och höll ut till det sista.» (Frans Hedberg, »Svenska operasångare».) Han blef associé i K. Musikaliska Akademien 1866 och erhöll guldmedaljen »*Litteris et artibus*» på sin 50-

årsdag den 11 mars 1871. Under de sista åren af sin lefnad bodde han i sin på Djurgården vid Djurgårdsbrunnsviken belägna villa, som en del vänner skänkt honom och som han efter sitt bekanta, alltjämt använda uttryck »godt!», gaf namnet »Godthem». Där afled han den 31 maj 1878. — Gift 1844 med *Ulrika Ström* (död den 12 april 1861).

Ebba Charlotta Elisa Hwasser född Jacobson. K. T. 1 juli 1850—30 juni 1863. (Frånvarande 1 juli 1856—1 jan. 1857.) K. T:ne 1 juli 1863—31 jan. 1888. Lifstidskontrakt, upprättadt den 1 juli 1867.

Född i Stockholm den 16 mars 1831 (dotter af tullvaktmästaren *Johannes Magnus Jacobson* och hans hustru *Cajsa Maria Bergström*). Sjutton år gammal antogs hon af dåvarande »Direktören för Kongl. Maj:ts Hofkapell och Spektakler», friherre Hugo Hamilton, som elev vid teaterns elevskola från den 1 juli 1848, och fick sitt första elevkontrakt den 1 jan. 1849 med en årslön af 100 riksdaler. Som elev var hon med och spelade »folk» såväl i skådespelen som i operorna, fick små roller och gjorde sig bemärkt. Hennes första egentliga roll under elevtiden var en liten obetydlig kammarjungfru, *Magdalena*, i Jolins »Barnhusbarnen eller Världens dom». Den gaf henne visserligen »intet tillfälle att visa några framträdande anlag, det var endast några få repliker att framsäga, men hela hennes utseende, hennes sätt att röra sig, det lugna och osökta behag hvarmed hon uppbar sin enkla dräkt som tjänarinna, den totala frånvaron af all synlig oro och tafatthet, väckte en uppmärksamhet, som mången fordringsfull innehafvarinna af en betydligare uppgift skulle haft skäl att lyckönska sig till, om hon kunnat vinna den». De märkbara framsteg hon gjorde föranledde direktionen att redan efter två års elevtid öfverflytta den unga adepten till aktrisstaten, och så blef slutligen den 20 nov. 1850 den dag, från hvilken hon kunde räkna sin egentliga ryktbarhet. Det var nämligen då som hon utförde först en tragisk roll, *Grefvinnan Varni*, i fru Charlotte Birch-Pfeiffers romantiska skådespel »Rosen i Avignon» och därefter en ingenueroll, *Marie*, i Decourcelles och Barrières komedi »Lilla kusin», och från denna dag var hon den mest använda af teaterns unga krafter.

»Hon inträdde vid teatern i en för henne särdeles lycklig tid. Emilie Höggvist var borta sedan trenne år, den unga skådespelerska, Aurora Strandberg, som upptagit arvet efter henne, hade nyss borttryckts af döden, och platsen stod tom efter dem båda. Elise Jacobson intog den vid 19 års ålder, och inom kort hade hon eröfrat publikens ynnest och vid sig fäst de stora förhoppningar, som i så rikt mått skulle uppfyllas, till fromma för vår dramatiska konst. Hon förde med sig till sin svåra, men ärofulla bestämmelse, det själfulla behag, som är mera än bländande skönhet, därför att det finnes kvar sedan skönheten flytt, den mångsidiga begåfning, som gör kallelsen oemotståndlig och arbetet lätt, den okufliga energi, som icke skyr några hinder och som vet att besegra dem alla. Hennes talande blick, det mjuka behaget i hennes rörelser, den smidiga fulltoniga klangen af hennes stämma, en stämma mäktig af alla sjäslifvets olika affekter, från de mildaste, de mest ömma, till de djupaste, de mest mättade af kraft och passion, förlånade en egendomlig tjusning åt allt hvad hon sade, gjorde, företog sig och utförde på scenen; det var något af koncentrerad kraft, af egendomlig, karakteristisk originalitet hos den unga skådespelerskan, som tydde på ett rikt inre lif, en själfständig, öfver det vanligas tränga sfär upphöjd åskådning, och en förmåga af konstnärligt initiativ, som i allmänhet icke är så vanlig hos den kvinnliga konstnären. Det var många som förundrade sig öfver detta drag hos den ännu i sökandets stadium stadda skådespelerskan, som i de ungdomliga älskarrinnorna, de naiva små flickorna, icke hade användning för de idéer, som jäste inom henne, och det var blott de mera skarpsynta, som anade den utur denna jäsningsprocess snart framträdande tragiska skådespelerskan, hvilken inom kort skulle öfvergå till de kvinnliga hjältinnornas fullrustade framställningar.» (Frans Hedberg, »Svenska skådespelare».)

Den unga skådespelerskan fick inom kort repertoarens mest betydande roller inom ingenue- och älskarinnefacket. Från älskarinnorna skedde snart öfvergången till karaktärsrollerna. En stor seger var redan hennes första mer utpräglade uppgift af detta slag, hennes *Jane Eyre* i Charlotte Birch-Pfeiffers bekanta sensationsdrama (första gången den 26 jan. 1854), som förnämligast på grund af hennes öfverlägsna talang blef ett

synnerligen omtyckt repertoarstycke under många år. Genom hennes medverkan bereddtes äfven några andra af samma författarinnas skådespel en liknande framgång, nämligen »Edith» (8 febr. 1855), »Ladyn af Worsley—Hall» (21 apr. 1856) och »Syrsan» (2 jan. 1858), i hvilka stycken hon utförde titelrollerna. Orsaken till denna framgång var nog att dessa uppgifter, »sväfvande som de voro i konturerna, men omfattande en hel skala af passionerade effekter, tilläto en genialisk och själfständigt arbetande konstnärinna ett mer än vanligt obehindradt spelrum i karakteristiken, på samma gång hon sattes i rikt tillfälle att i all sin glans utveckla de olika, mångskiftande sidorna af sin talang».

Vid 27 års ålder ingick Elise Jacobson äktenskap med Kungl. Teaterns sekreterare och ombudsman, hofkamreraren *Daniel Hwasser*, Carl XV:s vän och förtrogne, känd för sin kvickhet och sina roliga infall. Vigseln ägde rum i Uppsala domkyrka den 14 okt. 1858.

Ehuru den unga skådespelerskan redan som Elise Jacobson fästat uppmärksamheten vid sig, var det dock som *Elise Hwasser** hennes namn skulle vinna en oförvansklig glans i vår teaterhistoria.

Bland rollerna från hennes båda första årtionden vid scenen äro föröfrigt att märka *Desdemona* i »*Othello*», som hon första gången utförde den 3 juni 1857 vid den utmärkte nordamerikanska negerskådespelaren *Ira Aldridge's* gästspel på Kungl. Teatern, *Marguerite* i »*En fattig ungs mans äfventyr*» (24 maj 1859), *Puck* i »*En midsommarnattsdröm*» (11 april 1860), *Drottning Anna* i »*Ett glas vatten*» (6 sept. 1860), hvilken roll sedermera blef en af hennes mest genialiska skapelser, *Hippolyte* i »*Giftbägaren*» (23 nov. 1861), *Thusnelda* i »*Fåktaren från Ravenna*» (19 nov. 1862), en af de kraftigast utmejslade och mest fulländade figurer hon framställt, *Drottning Kristina* i »*Amaranterorden*» (20 febr. 1864), *Myrrha* i »*Sardanapalus*» (17 nov. 1864), *Sigrid* i »*Bröllopet på Ulfåsa*» (1 april 1865), till hvilket styckes storartade framgång *Elise Hwassers* utmärkta spel i väsentlig mån bidrog, *Markisinnan de Villemer* i »*Markis de Villemer*» (27 april 1865), *Clara* i »*Egmont*» (24 jan. 1866), *Mathilda* i »*De nygifta*» (1 febr. 1866), *Inga* i »*Mellan drabb*»

* Fru Hwasser skref namnet med dubbelt w, ehuru hennes man skref det med enkelt.

ningarna» (13 juni 1867), *Maria Stuart* i »*Maria Stuart* i Skottland» (16 mars 1868) samt *Geneviève* i »*De onyttige*» (30 mars 1869).

Först med 1870-talet uppnådde emellertid Elise Hwasser höjdpunkten af sitt konstnärskap. Hennes *Hermione* i »*En vintersaga*» (17 dec. 1871), hennes *Donna Dolores* i »*Allt för fosterlandet*» (26 febr. 1872), hennes *Tekmessa* i »*Kungarna på Salamis*» (5 febr. 1874) och hennes *Markisinna de Maupas* i »*Det besegrade lejonet*» (19 febr. 1875) tillhöra alla första hälften af detta årtionde. Äfven under 1870-talets senare hälft låg hon flitigt med i repertoaren och slag i slag öfverraskade hon med de mest skiftande karaktärsframställningar. Det var under dessa år hon bland annat som den gamla *Grefvinnan Danicheff* i »*Danicheffarne*» (4 jan. 1877), som *Donna Sol* i »*Hernani*» (4 april 1878) och som den intriganta *Grefvinnan Zicha* i »*Dora*» (2 jan. 1879) hade tillfälle att lägga i dagen sin öfverlägsenhet som scenisk artist. Högre än någonsin förut nådde hon likväl med sina Ibsenframställningar: *Hjördis* i »*Här-männen på Helgeland*» (11 nov. 1876), *Fru Inger* i »*Fru Inger till Östråt*» (27 okt. 1877) och *Lona Hessel* i »*Samhällets pelare*» (13 dec. 1877).

Hennes *Nora* i »*Ett dockhem*» (8 jan. 1880) stod dock ej fullt på samma höjd. Trots många enskildheter af stor och gripande verkan, kunde den nu nära femtioåriga konstnärinnan ej gifva full illusion åt framställningen af den unga, barnsliga frun. Däremot blef *Fru Alfvig* i »*Gengångare*» (27 sept. 1883) en ny triumf för henne. Till hennes mera bemärkta skapelser under hennes senare teaterår höra äfven *Cleopatra* i »*Antonius och Cleopatra*» (28 mars 1881), *Fru Desvareennes* i »*Prins Panin*» (29 april 1882) och *Lady Macbeth* i »*Macbeth*» (3 maj 1886).

De som i midten af 1880-talet styrde Kungl. Teatrarne förstodo emellertid ej att uppskatta en sådan scenisk storhet som Elise Hwasser, åtminstone har man sig ej bekant skälen till det sätt hvarpå hon behandlades från deras sida. Hon blef, ehuru ännu i sin fulla kraft tillbakasatt för yngre förmågor. Hon hade länge önskat att få göra *Lady Macbeths* roll och, när så det Shakspearska dramat vid Rossis gästspel på våren 1886 skulle gifvas, fick hon tigga sig till att få alternera i rollen. Hon hade velat spela *Gina Ekdal* i »*Vild-*